

Kreativnost i reprodukcija u glazbenim aktivnostima u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju

Erslan, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:100663>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

BARBARA ERSLAN

ZAVRŠNI RAD

**KREATIVNOST I REPRODUKCIJA U
GLAZBENIM AKTIVNOSTIMA U RANOM I
PREDŠKOLSKOM ODGOJU I
OBRAZOVANJU**

Petrinja, rujan 2020.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)**

ZAVRŠNI RAD

Ime I prezime pristupnika: Barbara Erslan

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Kreativnost i reprodukcija u glazbenim aktivnostima u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju

MENTOR: dr.sc. Jelena Blašković, pred.

Petrinja, rujan 2020.

Popis tablica

Tablica 1. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti.....10

Tablica 2. Četiri faktora divergentnog mišljenja20

Sadržaj

Popis tablica.....	3
Sadržaj	4
Sažetak	5
Summary.....	6
1. Uvod	7
2. Rano i predškolsko razdoblje kroz glazbu	8
2.1. Razdoblje ranog djetinjstva	8
2.2. Razdoblje predškolske dobi	9
2.3. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti	10
2.4. Uloga odgajatelja	13
2.4.1. Odgojitelj motivator	14
2.4.2. Odgojitelj posrednik	15
2.4.3. Odgojitelj suigrač.....	15
3. Dječja glazbena kreativnost	17
3.1. Kreativnost kao pojam	17
3.1.1. Razvoj kreativnosti	18
3.1.2. Čimbenici kreativnosti.....	18
3.1.3. Divergentno mišljenje	19
3.2. Glazbena kreativnost	21
3.2.1. Poticanje glazbene kreativnosti kod djece	22
4. Reproductivne glazbene aktivnosti	27
4.1. Reprodukcijska kao pojam	27
4.2. Glazbeni sadržaji u aktivnostima	27
4.3. Glazbene aktivnosti.....	28
4.3.1. Pjevanje pjesme.....	28
4.3.2. Brojalica.....	28
4.3.3. Aktivno slušanje glazbe	29
4.3.4. Igre s pjevanjem	29
4.3.5. Sviranje na instrumentima.....	30
4. Zaključak.....	32
Izjava.....	36

Sažetak

Glazba je neizostavni dio odgoja i obrazovanja djece ranog i predškolskog uzrasta. Glazbeni odgoj djece realizira se kroz razne glazbene aktivnosti kao što su: pjevanje, brojalice, aktivno slušanje, sviranje na dječjim instrumentima, stvaralaštvu i igrama s pjevanjem. Kroz sve aktivnosti proteže se kreativnost i reprodukcija glazbenih sadržaja. Cilj rada je istaknuti važnost glazbenog odgoja i prikazati načine kako se glazbeni odgoj provodi u ranim i predškolskim ustanovama. Kako bi djeca razvila svoj kreativni potencijal i razvila svoje glazbene sposobnosti i vještine, i odgojitelj ima ključnu ulogu u poticanju i prakticiranju istih u radu s djecom. On ih svojim kompetencijama i pristupom dovodi do optimalizacije glazbenih sadržaja, prije svega, poznavanjem područja i prikladnim načinima rada. Osim nezamjenjive uloge odgajatelja, važnu ulogu ima i pozitivno okruženje bogato materijalima za rad jer zbir svega navedenog može omogućiti djetetu da dosegne i ostvari svoj puni potencijal.

Ključne riječi: glazbene aktivnosti, glazbeni odgoj, kreativnost, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, reprodukcija i stvaralaštvo

Creativity and reproduction of musical activities in early and preschool education

Summary

Music is an indispensable part of the upbringing and education of children of early and preschool age. Children's music education is realized through various musical activities such as: singing, counting, active listening, playing children's instruments, creativity and singing games. Creativity and reproduction of musical content extends through all activities. The aim of this paper is to emphasize the importance of music education and to show the ways in which music education is implemented in early and preschool institutions. In order for children to develop their creative potential and develop their musical abilities and skills, the educator also has a key role to play in encouraging and practicing working with children. With its competencies and approach, it leads them to the optimization of music content, above all, knowledge of the field and appropriate ways of working. In addition to the irreplaceable role of the educator, an important role is played by a positive environment rich in materials for work, because the sum of all the above can enable the child to reach and realize its full potential.

Key words: creations, creativity, early and preschool education, music education, musical activities, reproduction

1. Uvod

Od antike umjetnost ima iznimno važnu ulogu u odgoju i obrazovanju. Već tada dolazi do svjesnosti koliko je bitan utjecaj znanja i umjetnosti na kompletan djetetov razvoj. Sustav antičkog doba podržavao je raznovrsne umjetničke discipline: govor, kiparstvo i slikarstvo, ples, te glazbu (Mendeš, Ivon i Pivac, 2012).

Iznimno važan element u razvoju svakog djeteta je upravo glazba. Poticajno utječe na fizičke i psihičke sposobnosti djeteta. Platon je bio jedan od prvih filozofa koji je isticao važnost glazbe i umjetnosti kroz odgoj i razvoj djeteta, zastupao je mišljenje u kojem ti elementi dovode do unutarnje harmonije ličnosti svakog pojedinca. Uz njega, poticajan stav i privrženost prema umjetnosti kroz odgoj imao je i Aristotel, njegovo tumačenje predstavlja da uz prisustvo umjetnosti u odgoju dolazi do razvoja cjelovite ličnosti osobe (Mendeš i sur., 2012).

Rad je koncipiran na jednom od područja umjetničkog odgoja, glazbi. Sastoji se od tri glavna poglavlja. Prvo je rano i predškolsko razdoblje kroz glazbu u kojem se detaljnije opisuju ta dva razdoblja, tijekom razvoja glazbenih sposobnosti te potrebne kvalitete odgajatelja kako bi omogućio kvalitetan i motivirajući razvoj glazbenih sposobnosti djeteta. U drugom poglavlju objašnjena je kreativnost u glazbi, njezin razvoj, teorije i čimbenici kreativnosti, nastanak divergentnog mišljenja i kako dolazi do dječjeg glazbenog stvaralaštva. Treće poglavlje opisuje reprodukcijske glazbene aktivnosti, gdje ih sve nalazimo i što one predstavlja, zatim koje glazbene sadržaje imamo i koje su glazbene aktivnosti.

2. Rano i predškolsko razdoblje kroz glazbu

2.1. Razdoblje ranog djetinjstva

Razdoblje ranog djetinjstva traje od prve do treće godine djetetova života. Tu dolazi do “psihičkog građenja” djeteta te ono postaje svjesno sebe kao individue i dolazi do sposobnosti uspostavljanja odnosa s vanjskim svijetom. Završetak, odnosno cilj razdoblja, je kad dijete počne koristiti zamjenicu “JA” i vlastito ime (Špelić, b.g.).

U ovom periodu djetetova života psihički i tjelesni razvoj je najintenzivniji. Unikatnim načinom na koji roditelji i okolina odgajaju dijete dovodi do različitosti od drugih. Prvi signal koji označava ljubav je dodir roditelja, osjećaj sigurnosti nastaje iz stabilne i pozitivne atmosfere, a sigurno i uravnoteženo okruženje omogućuje neometan i zdrav razvoj djeteta (Vlainić i Jovančević, 2009).

Istraživanja su pokazala da fetus čuje i registrira zvukove, pa tako u jednom istraživanju Bernholz i Benacerrafom (1998, navedeno u Dobrota, 2012) ultrazvučnom tehnikom su ispitivali kakve reakcije fetus ima na zvuk. Dokazali su da nakon 28. tjedna reakcija na zvuk je bila stiskanjem očnih kapaka. Drugo istraživanje prema Bernholzu (2003, navedeno u Dobrota, 2012) pokazalo je da novorođenče glas svoje majke razlikuje od ostalih nepoznatih glasova sa samo četiri dana starosti, što ukazuje na činjenicu da dijete upozna glas majke dok je još u utrobi (Dobrota, 2012).

Važno je isticati osjećaj nezavisnosti i samostalnosti za optimalni razvoj djeteta, to su aktivnosti u kojima dijete samo može uvidjeti produkt svog istraživanja. Bitno je da dijete za vrijeme svoje aktivnosti u blizini ima odraslu osobu ako mu je potrebna podrška, pozornost ili jednostavno sigurnost kako ne bi došlo do ozljeda ili neuspjeha (Starc, Čudina-Obradović, 2004).

Djeca jasličke dobi glazbu registriraju u obliku slušanja te istraživanja i otkrivanja njihove okoline koja je popraćena zvukovima. Takvom slobodom potiče se zainteresiranost djeteta za glazbom te se tako adaptira na zvukove i melodije. Prva faza glazbenog razvoja je slušanje glazbe, zatim slijedi reakcija na odslušano koja ovisi o razvoju djeteta kao individue. Cilj je da zvukovima koje dijete čuje ali ne registrira zainteresirati ga kako bi samo počelo oslušivati i primjećivati određene zvukove, potaknuti njegovu znatiželju za zvukovima koji ga okružuju, podržavati ih u glazbenoj

radoznalosti, te stvoriti bazu za otkrivanje, pamćenje i analizu zvučnih dojmova. Glazbeni sadržaj ovog razdoblja su brojalice, kratke i brze pjesmice bez puno teksta, ritmične, kako bi ih djeca lakše upamtila. Na razvoj ritma, motorike i govora jako utječu glazbene igre i aktivnosti, najčešće su vesele i vedre kako bi stvorile pozitivno raspoloženje djece. Zato treba djecu poticati na njihovu uključenost i sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te ih postepeno gradirati na zahtjevnije i složenije zadatke (Vidulin, 2016).

2.2. Razdoblje predškolske dobi

Starčević i Čudina-Obradović (2004) ističu kako razdoblje predškolske dobi traje od treće do navršene šeste ili sedme godine djetetova života. Vještine motorike i kretanja u ovom razdoblju su usavršeni, spoznajno se i dalje razvijaju; istražuju okolinu opipom, mirisom, promatranjem, sastavljanjem i rastavljanjem. Uspješno razlikuje neke dijelove prostora i vremena. Socijalno-emocionalni razvoj, isto kao i govorni, vrlo brzo se razvija i napreduje. Dijete pokazuje reakcije na sve događaje koje registrira, dolazi i do novih i pojačanih emocija, te u govornom području pokazuje veći interes za riječi te je raspon rečenica je znatno opširniji i smisleniji. Djeca u ovom razdoblju najviše se uspoređuju sa svojim vršnjacima, za stvaranje samopouzdanja i poštovanja treba ih poticati u situacije i zadatke u kojima će se osjećati uspješnima.

Prema Vidulin (2016) predškolsko razdoblje donosi nove mogućnosti glazbenog ostvarenja i napretka kao npr: kroz slušanje glazbe, provođenje glazbenih igara i aktivnosti, pjevanjem te sviranjem udaraljka. Ako su aktivnosti pomno odabrane i dobro osmišljene doći će do buđenja interesa za glazbom, željom za sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima i tada dolazi do razvoja glazbenih sposobnosti djece.

Gospodnetić (2015) vidi realizaciju glazbenog odgoja djece kroz planirane i spontane aktivnosti, navodi da s djecom treba pjevati, svirati i izvoditi raznolike ritmove, npr. dok se voze doma iz vrtića, u parku, dok spremaju igračke itd. U takvim aktivnostima dobro je raditi mikropauze, one su aktivni oblik odmora kako nebi došlo do umora, mogu trajati par minuta i tu se mogu pojaviti svakakvi, pa tako i glazbeni sadržaji.

Slušanjem glazbe glazbeni senzibilitet djeteta se snažno razvija i utječe na njegov život emocionalno i duhovno. Zato Sam (1998) ističe slušanje kao najvažnije područje glazbeno-metodičke pozornosti. Najviše iz razloga što je slušanje sastavnica koja prati

dijete od prenatalnog doba, kroz jaslčko, vrtičko pa do školskog doba i kroz čitav život.

Razigranost djece i nagli razvoj kroz prve godine života otežavaju pravilno i fokusirano provođenje aktivnosti, zato od pete godine dijete ima veću mogućnost pažnje i koncentracije, te ju tako bolje usmjerava na pravilno pjevanje, intonaciju, glazbeno pamćenje. Poticaj je na većoj preciznosti ritma i melodije određene izvedbe. U ovoj fazi djeca puno lakše uče pjesmice u kojima se neki dijelovi ponavljaju, uče ih po sluhu. Počinju razlikovati ritam, metar, melodiju, kretanje tonova, te sam karakter i ugođaj glazbe. Tako uz nju direktno vežu i pokret. Uvođenjem određenih pokreta u pjesmu lakše pamte riječi (Vidulin, 2016).

2.3. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti

Razvoj glazbenih i kreativnih sposobnosti ima svoj razvojni tijek. U Tablici 1 je prikazano devet faza tijeka razvoja glazbenih sposobnosti prema Čudina Obradović (1991). Prvih šest razvojnih faza su bitne za ovaj rad jer se odnosi na djecu rane i predškolske dobi.

Tablica 1. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti (prema Mirković-Radoš, 1983, navedeno u Čudina Obradović, 1991, str. 110)

DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJE
1. FAZA SLUŠANJA		
0-1 mjesec	-reagiranje na zvuk	-žmirkanje, podrhtavanje
1 mjesec	-reagiranje na zvuk	-„akustična fiksacija“ (umirivanje kod slušnog podražaja)
3 mjeseca	-lociranje zvuka	-okretanje glave prema zvuku
4-6 mjeseci	-diferenciranje slušnih podražaja	-veća osjetljivost za tonove nego za govor

4-6 mjeseci	-početak aktivne percepcije glazbe	-sluša s pažnjom -pokazuje znakove zadovoljstva -pokreće se na zvuk -imitacija slogova
2. FAZA MOTORNE REAKCIJE NA GLAZBU		
6 mjeseci	-početak glazbene imitacije (neposredne)	-pokušaji glasovne reprodukcije
6-9 mjeseci	-vokalizacija na glazbu (neposredna)	-reprodukcija promjena u visini ili ritmu
3. FAZA PRVE GLAZBENE REAKCIJE		
9 mjeseci	-„muzičko brbljanje“ -diferencirano reagiranje	-reakcije ugone ili neugode na razne vrste glazbe
12-18 mjeseci	-porast broja motornih reakcija na glazbu	
18 mjeseci	-početak usklađivanja pokreta i glazbe	-ples s drugima (lutkama)
4. FAZA PRAVE GLAZBENE REAKCIJE		
18-24 mjeseca	-spontano pjevanje -imitiranje dijelova pjesama	-pjevanje bez riječi (mali intervali) -imitiranje teksta -imitiranje nekoliko taktova melodije
2-3 godine	-rivalitet spontanog pjevanja i imitiranja poznatih melodijskih sekvenci	

3 godine	<ul style="list-style-type: none"> -porast glazbenog interesa -povećava se usklađenost pokreta s glazbom -povećava se pjevanje po glazbenom modelu na račun spontanog pjevanja -uspješna imitacija ritma, riječi i melodije kod 50% djece 	<ul style="list-style-type: none"> -pažljivo slušanje -koncentracija na glazbene podražaje
5. FAZA IMAGINATIVNE PJESME		
3-4 GODINE	<ul style="list-style-type: none"> -pjevanje raznovrsnih pjesama -često su izmišljene ili sastavljene od dijelova poznatih pjesama -melodijski su inventivne, ritmički skromne 	
6. FAZA RAZVOJA RITMA		
5-6 godina	<ul style="list-style-type: none"> -sposobnost održavanja ritma postaje dvostruko bolje Poteškoće: <ul style="list-style-type: none"> -ne mogu prilagoditi pokrete promjenama tempa -greške u intervalima -slučajno transponiranje u drugi tonalitet -još ne razlikuju zasebno: riječ, ritam, visinu tona 	
7. FAZA STABILIZACIJE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI		
6-9 godina	<ul style="list-style-type: none"> -nagli razvoj i melodijskih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti -u skladu s razvojem sposobnosti stvaranja pojmova nastaju glazbeni 	

	<p>pojmovi: ritmički, melodijski, harmonijski i pojmovi o glazbenoj formi</p> <p>-percepcija i razumijevanje glazbe</p> <p>olakšani su usvajanjem pojmova: trajanje, tempo, takt, melodijsko kretanje i tonalitet</p>
8. FAZA ESTETSKOG PROCJENJIVANJA	
11 godina	<p>-javljaju se viši oblici glazbenih sposobnosti koji omogućuju glazbene estetske procjene</p> <p>-prvo se javlja sposobnost procjenjivanja adekvatnosti ritmičke akcentuacije, a kasnije procjenjivanje harmonije, intenziteta i fraziranja</p>
9. FAZA STABILIZACIJE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI	
17 godina	<p>-uz sistematsko njegovanje i glazbeno obrazovanje, puna zrelost glazbenih sposobnosti postiže se oko 17 godina</p> <p>-ona sadrži složene oblike glazbenih sposobnosti kao što su: sposobnost harmonijske analize, estetskog procjenjivanja glazbe, ili sposobnost samostalnog stvaranja</p>

2.4. Uloga odgajatelja

Uloga odgajatelja obuhvaća pružiti djeci veselu i radnu atmosferu, sigurnost, podršku i ljubav. Odgajatelj svojim prisutstvom i načinom odgoja djece u grupi na njih prenosi nesvjesno i svoje stavove. To se vidi u aktivnostima jer teško je provesti uspješno aktivnost ako je odgajatelj nezainteresiran i ravodušan. Međutim, ako je odgajatelj ustrajan i uporan u svom radu i obrazovanju, postići će određena znanja i sposobnosti

koje utječu na njegovu osobnost i kompetencije te će tako kvalitetno ispuniti zadatke unutar odgoja djece (Manasteriotti, 1986).

Prema Vizek Vidović (2009) najbitniji čimbenici za uspješna odgojno-obrazovna postignuća su kompetentnost, stručnost i kvaliteta odgojiteljeva obrazovanja. Time se podiže kvaliteta, a i stvara kultura predškolske ustanove. Autorica navodi tri kategorije ključnih kompetencija koje odgojitelj treba steći kroz svoje obrazovanje. Uključuju rad s informacijama, odnosno s tehnologijom i znanjem, rad s ljudima s kojima stupaju u kontakt i rad u zajednici i za zajednicu.

Kultura odgojno obrazovne ustanove nastaje tako da djeca i odgojitelji međusobno djeluju jedni na druge unutar ustanove. Isto tako, dio kulturnog identiteta predškolske ustanove je glazba. Ona nadopunjava i uljepšava život vrtića. Glazbene aktivnosti dovode do vrlo pozitivne atmosfere, te se time poticajno utječe na cjelovit razvoj svakog djeteta pojedinačno. Odgajatelj mora biti sposoban i kompetentan prenijeti svoja glazbena znanja i vještine na rad s djecom, to čini raznim aktivnostima i sadržajima. Prema Snježani Habuš Rončević (2014) odgojitelj ima tri uloge; motivator, posrednik i suigrač u glazbenim aktivnostima.

2.4.1. Odgojitelj motivator

Prema *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014) „dijete je kreativno biće sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima.“ (str. 32). Petrović-Sočo (2007) ističe dječji vrtić kao specifičnu ustanovu za odgoj, obrazovanje, njegu i boravak djece od jasljičke do predškolske dobi za vrijeme odsutstva roditelja, odnosno kada su oni na poslu. Dječji vrtić, kao i stručni tim s odgajateljima, bi trebao zadovoljiti sve razvojne i individualne potrebe svakog djeteta pa tako i poticati njihov tjelesni, socio-emocionalni i kognitivni razvoj. U svakoj skupini su odgajatelji koji zamijenjuju roditelje dok su djeca u vrtiću. Oni su ti koji im pružaju sigurnost, potiču ih na rast i razvoj, motiviraju svim pripremljenim aktivnostima kako bi djeca pozitivno i uspješno odrastala. Motivacija ne mora biti direktna kroz pripremljeni plan i program, nego ju pružaju djeci i kroz njihova istraživanja, igru i nove spoznaje.

Habuš Rončević (2014) smatra da svako dijete može sudjelovati u glazbenim aktivnostima, ali se razlikuju po individualnim sposobnostima i sklonostima. Potrebno

je krenuti sa zadacima i aktivnostima primjerenima djeci rane i predškolske dobi kako bi se s vremenom i njihovim razvojem pravilno išlo ka višoj razini i težini. Cilj odgajatelja je potaknuti dječji interes za glazbom i motivirati ih kroz pjevanje, sviranje, slušanje ili plesanje. Isto tako, odabir pjesme koju će odgajatelj predstaviti djeci je iznimno bitan, mora biti nešto srodno njima i pokrivati njihove trenutne interese. Bitno je i poticati djecu na verbalno izražavanje nakon odslušanog, njihovi komentari mogu nam ukazati kako dijete doživljava određenu pjesmu ili skladbu te na što ih podsjeća.

2.4.2. Odgojitelj posrednik

Odgajatelj posrednik ima dva pristupa. Kod prvog se radi o procesu gdje odgajatelj planira aktivnosti, demonstrira, dovodi do realizacije s djecom i zatim analizira. Kod drugog pristupa fokus je na zapažanju djeteta i na ohrabrivanju njihovih želja i interesa. To je češći pristup odgajatelja iz razloga što daje puno veću slobodu igre djeteta u kojem je ono samo njen kreator i autor (Slunjski, 2013).

Ova uloga odgajatelja posrednika nema tradicionalnu i kontrolirajuću ulogu, već mora biti orijentiran na kritički i kreativni razvoj glazbenog mišljenja djece, kao i na njihov razvoj glazbenih kompetencija. Kroz glazbene aktivnosti dolazi do razvoja motorike, razvoja socijalnih kompetencija, jačanja komunikacijskih vještina, te divergentnog mišljenja djeteta. Habuš Rončević (2014) smatra da je cilj da odgojitelj zajedno s djecom sudjeluje u aktivnostima kao jedan od njih. Isto tako je bitno da je aktivnost kvalitetno i poticajno pripremljena raznim materijalima, jer u takvom okruženju djeca aktivno sudjeluju i razvijaju svoje glazbene sposobnosti i vještine.

2.4.3. Odgojitelj suigrač

Šagud (2002) je provela promatranje odgajatelja u simboličkoj igri s djecom. Iznosi da odgajatelj kao suigrač ne bude u izravnoj interakciji s djetetom nego kako bi pokazao potencijal i mogućnost igre sa drugim materijalima igra se odvojeno od djeteta. Ono ubiti neizravno ukazuje na mogućnost aktivnosti i igre kako bi zainteresiralo dijete.

Dominantna aktivnost djetetovog života je igra, zato ju odgajatelji upotrebljavaju kao energično motivacijsko sredstvo kad je u pitanju razvoj dječjih sposobnosti. Suvremena uloga odgajatelja je biti suigrač u raznim igrama s djecom. Tu je odgajatelj jednak s djecom, ravnopravan, svi se međusobno poštuju, prihvaćaju i surađuju. Kod

ovakve uloge odgajatelj nekad treba prepustiti djeci da budu „organizatori“ i „kontrolori“ igre, odnosno aktivnosti. Kad dijete dobije takvu ulogu uči što znači povjerenje od druge osobe i vjerovanje u njegove mogućnosti (Habuš Rončević, 2014).

3. Dječja glazbena kreativnost

3.1. Kreativnost kao pojam

„Kreativan um po prirodi je donekle neposlušan. Postoji prirodna napetost između uredne samokontrole i nagona za inovativnošću. Nije da se kreativni ljudi ne mogu emocionalno kontrolirati; oni su samo spremni dopustiti širi raspon impulsa i akcije nego manje pustolovni duhovi. Napokon, upravo tako se stvaraju nove mogućnosti.“ (Goleman, 2000, str. 99)

Kada se govori o kreativnosti, mora se naglasiti raznolikost definicija te podjelu različitih autora. Čudina-Obradović (1991) prikazuje dva značenja. Prvo predstavlja kreativnost kao stvaralaštvo, te stvaranje novih i originalnih umjetničkih, tehničkih i znanstvenih tvorevina. Drugo predstavlja kreativnost kao osobinu ili skup osobina koje pružaju i izazivaju stvaralaštvo, odnosno produktivnost.

Huzjak (2006) promišlja o kreativnosti u tri pravca postavljajući pitanja: „Kakva je priroda kreativnosti, može li se i kako kreativnost mjeriti i može li se i kako kreativnost poučavati, trenirati, odgajati.“ (str. 236) On ističe kako kreativnost nije znanje nego sposobnost, što znači da se kreativnost ne može naučiti nego uvježbavati, poput sporta. Više vježbe i treninga dovodi do sve boljih rezultata.

Autori Somolanji i Bognar (2008) promatraju kreativnost kroz četiri kategorije. Prva kategorija je kreativna osoba što podrazumijeva da je svaka osoba je rođena s određenim potencijalom za kreativnošću. Iz toga proizlaze najbitnije karakteristike kreativnosti neke osobe kao što su samopouzdanje i samopoštovanje, otvorenost prema novim iskustvima, istraživanje, znatiželja, motivacija i upornost, te spremnost na rizike. Druga kategorija je kreativni produkt, a predstavlja određenu novinu u odnosu na već postojeće stanje. Taj kreativni ishod može biti vidljiv u obliku ekspresije (stvaranja opipljivog produkta) ili impresije (sposobnost kreativnog zapažanja). Treća kategorija predstavlja kreativni proces kao način na koji se stvara određeni kreativni produkt. Tu se iznose nove i neuobičajene ideje ili izgradnja novih ideja na već postojećem. Četvrta kategorija se odnosi na važnost kreativne okoline u kojem osoba živi. Tu okolinu predstavljaju obitelj, prijatelji, te određene zajednice. Oni svojim odnosom s kreativnom osobom potiču ili sputavaju njezin kreativni razvoj.

3.1.1. Razvoj kreativnosti

Ako se dozvoli spontan i slobodan razvoj kreativnosti onda se dobije njegov karakterističan tijek. Djeca od rođenja imaju urođenu znatiželju za istraživanjem okoline i svijeta u kojem žive. To dolazi prirodno kad dijete živi u toplom domu okružen roditeljima i obitelji koja ga voli i pruža sigurnost te ako je dijete zdravog razvoja. Zato se kaže da se kroz rano djetinjstvo razvija emocionalna osnova kreativnosti. Iza druge godine djetetova života njegov kreativni razvoj se nastavlja kroz igru, razgovor, pokret, likovnost itd. Tu dolaze do izražaja nezavisnost, samostalnost djeteta, njegovo samopouzdanje i vrijednosti njega kao osobe. Velika važnost roditelja, obitelji i odgajatelja je poticati aktivnost djece i njihovu samostalnost. Upravo u dobi ranog i predškolskog razdoblja pokreće se kreativna mašta djeteta, dolazi do kreativnog stila, a zatim i divergentnog mišljenja (Čudina-Obradović, 1991).

3.1.2. Čimbenici kreativnosti

Prema Lubart i Sternberg (1998) postoje tri čimbenika kreativnosti: kognitivni, konativni i okolišni čimbenici.

Kognitivni čimbenici kreativnosti

U kognitivne čimbenike kreativnosti pripadaju sposobnosti kao što su pronalaženje problema, njegovo formuliranje te redefiniranje, fleksibilnost, reorganizacija informacija, rješavanje problema i evaluacija. Mišljenje stručnjaka je da inteligencija, koja je po raznim istraživanjima puno širi i poznatiji pojam od kreativnosti, može utjecati na kreativnost. Nekolicina istraživanja je pokazala da kreativne osobe nerijetko imaju kvocijent inteligencije iznad 120. S takvim saznanjem stručnjaci stavljaju poveznicu između inteligencije i kreativnosti (Lubart, Sternberg, 1998).

Konativni čimbenici kreativnosti

U konativne čimbenike kreativnosti pripadaju ličnost, motivacija i emocije određene osobe. U mnogim istraživanjima ističe se važnost ličnosti za kreativnost jer takve osobe su spremnije preuzeti rizik, najčešće se oslanjaju na vlastitu intuiciju, otvoreniji su za nove stvari te su tolerantniji kada su u pitanju različitosti društva. Isto tako, kreativne osobe su vrlo motivirane, imaju veliki spektar interesa i s lakoćom i upornošću prelaze preko prepreka koje im se nađu na putu. Između ostalog, motivacija

igra veliku ulogu u kreativnoj produktivnosti. Radi se o intrinzičnoj motivaciji. Na nju ne utječe okolina već unutarnje potrebe samog pojedinca, te zato takva vrsta motivacije traje duže. Do intrinzične motivacije dolazi kada se ne očekuje vanjska „nagrada“ nego je osoba ispunjena određenom aktivnošću i vidi ju kao priliku za novo istraživanje, učenje i aktualizaciju svojih potencijala (Lubart, Sternberg, 1998).

Okolišni čimbenici kreativnosti

Prirodno okruženje, rad u ugodnom i toplom okruženju, prijatelji i obitelj sastojci su okolišnih čimbenika kreativnosti. Ponekad ti čimbenici otežavaju proces kreativnosti jer kreativni pojedinci su većinom jedan korak ispred ostalih, pa zato često mogu biti neshvaćeni i zapostavljeni. S vremenom se njihove originalne ideje prepoznaju u njihovom društvu, ali i svijetu. Zato što su zanemareni i podcijenjeni nije neobično što većina kreativaca postanu „slavni“, odnosno prepoznati, tek nakon svoje smrti (Lubart, Sternberg, 1998).

3.1.3. Divergentno mišljenje

Divergentno mišljenje je poseban oblik razmišljanja i funkcioniranja. Predstavlja važnu komponentu kreativnosti, a obilježava ga mogućnost stvaranja više odgovora, odnosno rješenja, na jedan problem. Zato kreativnost možemo povezati s inovativnim razmišljanjem koje predstavlja stvaranje novih ideja u onim postojećim s ciljem stvaranja nečeg novog. Kod divergentnog mišljenja odabire se najbolje rješenje iz niza rješenja koje je osoba osmislila. Zato je kreativno razmišljanje iznimno bitno u procesu rješavanja problema. Kreativnost osobe i njegov pristup omogućuju da napravi nešto novo, do sada neisprobano, nevezano ako to i ne dovede do novog rješenja. S kreativnošću, pojedinci gledaju na problem s nekoliko različitih polja i u mogućnosti su doći do posve novih saznanja i spoznaja (Čudina-Obradović, 1991).

U Tablici 2 prikazana su četiri faktora divergentnog mišljenja.

Tablica 2. Četiri faktora divergentnog mišljenja (prema Torrence, 1979, i Goff i Torrance, 2000, navedeno u Huzjak, 2006, str. 237)

<p>1. Fleksibilnost – sposobnost proizvodnje mnogih relevantnih ideja, brzo pronalaženje što više rješenja nekog problema</p> <p>Postoje:</p> <ul style="list-style-type: none">a) spontanu fleksibilnost (divergentna produkcija semantičkih klasa)b) adaptivnu fleksibilnost (divergentna produkcija figuralnih transformacija)
<p>2. Fluentnost – sposobnost obrade informacija i objekata na različite načine, mogućnost simultanog sagledavanja različitih mogućnosti, što više kategorija</p> <p>Razlikujemo:</p> <ul style="list-style-type: none">a) Fluentnost riječi (divergentna produkcija simboličkih jedinica)b) Asocijativna fluentnost (divergentna produkcija semantičkih relacija)c) Ekspresivna fluentnost (divergentna produkcija semantičkih sustava)d) Fluentnost ideja (divergentna produkcija semantičkih jedinica)
<p>3. Originalnost (divergentna produkcija semantičkih transformacija) – sposobnost proizvodnje rijetkih ili posve novih ideja, dolaženje do ideja koje se razlikuju od onih ostalih ljudi</p>
<p>4. Elaborativnost – sposobnost ukrašavanja ideja detaljima, što više detalja u odgovorima</p> <p>Razlikujemo:</p> <ul style="list-style-type: none">a) Figuralnu elaboraciju (divergentna produkcija figuralnih implikacija)b) Semantička elaboracija (divergentna produkcija semantičkih implikacija)

3.2. Glazbena kreativnost

Glazbena pedagoginja Barbara Sicherl Kafol (2001) smatra da je kreativnost nastala kao jedna od metoda učenja kroz glazbene aktivnosti te da se razvija unutar procesa stvaranja glazbenog sadržaja. U glazbenom obrazovanju kreativnost se sastoji od nekoliko čimbenika; razvoja glazbenih sposobnosti, vještina i znanja. Djeca pomoću svojih kreativnih ideja izražavaju svoja vlastita iskustva i time nastaje njihov originalni audio materijal. Tako svako dijete osmišljava i dolazi do novih kombinacija glazbenih elemenata.

Svako dijete se rodi s određenim glazbenim sklonostima, one se pretvaraju u elementarne sposobnosti ako ih od prve godine potičemo i ohrabujemo. One koje biološki naslijedimo su mogućnosti prepoznavanja, zvučne reprodukcije i reprodukcije kombinacija zvukova, pa se tako nazivaju glazbenim sposobnostima. Na njihov razvoj poprilično utječe okolina djetetovog odrastanja, ali najviše vlastita aktivnost samog djeteta (Manesteriotti, 1981).

Stvaranje glazbe podrazumijeva oblik aktivnog učenja djeteta i djelotvoran pristup upoznavanja glazbe kao umjetnosti. Od najranije dobi vidi se zainteresiranost djeteta za glazbenom kreativnošću kroz istraživanje zvučnih podražaja kroz različite igre i aktivnosti. Prema Boroti (2013) najveći interes pokazuju četverogodišnjaci, tada svojom maštom proizvode i kreiraju razne zvučne uzorke i stvaraju razne glazbene cjeline i dijelove. Djeca u petoj i šestoj godini kompetentni su stvoriti početne glazbene ideje i izgraditi ih unošenjem novih. Do tih zaključaka je došlo s obzirom na to da dijete te dobi može spojiti ton u konkretnu cjelinu te ima jasno razrađenu ideju o početku i kraju glazbe (Borota, 2013).

Glazba kao umjetnost javlja se od najranije dobi djetetova života. Ona je dio njihove okoline i njihovog doživljaja svijeta. Roditelji znaju animirati malu djecu tako što im pjevaju svakakve pjesmice, brojalice ili cupkalice i plešu kretanjem ruku i nogu djece. Takvo okruženje djeteta je jako poticajno i pozitivno utječe na dječje glazbene sposobnosti (Svalina, 2010).

Reproduciranje određenih fraza pjesmama počinje između druge i treće godine djetetovog života. Dolazi do imitiranja pjesama koje su čuli pa tako ova faza predstavlja identificiranje ritmičke organizacije pjevanja, melodijski ritam, glasovni

ritam, pa tako i neuravnoteženost intonacije. Sposobnost pjevanja prethodi sposobnosti kreativnog pjevanja gdje dijete igranjem i stvaranjem svojih pjesama izražava osjećaje. Jedna od metoda glazbenih didaktičkih igara je reproduciranje; ono se vidi kada dijete oponaša ritmičke ili melodičke motive na nekom instrumentu koje je odabralo, može reproducirati vlastitim glasom, pa tako i pokretima (Voglar, 1989).

Odgajatelji i roditelji, koji se bave odgojem djeteta, moraju pružati slobodu istraživanja glazbe od malena. Želja i volja djeteta uključenosti u glazbene aktivnosti ovisi kakav će biti razvoj njegovih glazbenih sposobnosti. Svalina (2010) ističe kako je cilj aktivnosti da su zanimljive, da se provode čim više te da su sažete i kratke. Aktivnosti dijete može provoditi individualno; da samo istražuje zvukove, instrumente ili improvizacija glazbe. Grupno provođenje aktivnosti može biti ostvarenje neke kraće izvedbe s udaraljka koju djeca mogu izvesti pred roditeljima ili drugim grupama. U pripremi djece za individualni ili grupni rad važno im je omogućiti sav potreban materijal, upoznati ih s njime i pojasniti koji je cilj aktivnosti.

3.2.1. Poticanje glazbene kreativnosti kod djece

Već u ranoj i predškolskoj dobi dolazi do potrebe za kreativnim izražavanjem. Za ostvarenje kreativnih potreba i potencijala djeteta bitno je stvoriti i pružiti okruženje koje je poticajno i kreativno, te može pratiti i pomoći ostvariti svako dječje stvaralaštvo. Takvo okruženje je rezultat uspjeha u kreativnim i stvaralačkim procesima. Adekvatno okruženje ima bitnu funkciju, ako je pomno pripremljen, osmišljen, te obiluje poticajima rezultati moraju biti vidljivi kroz sva područja razvoja djeteta. Nesmetan razvoj kreativnosti i sposobnosti omogućen je uz okruženje koje pruža osjećaje smirenosti, sigurnosti i topline. Dijete će razviti vlastitu kreativnost glazbe kroz iskustvo, glazbene sadržaje i doživljaje (Bačlija Sušić i Fišer, 2016).

Akcijsko istraživanje primjene improvizacije klavirske poduke Bačlija Sušić (2016) govori da svaki oblik stvaranja ili kreiranja nečeg novog, posebnog, unikatnog naspram reprodukcije i notnog teksta, jako dobro utječe na glazbeni, ali i stvaralački razvoj djeteta. Tako se razvija osjećaj pozitivne, radosti i srca. Bitno je poticati takve osjećaje jer većina djece ima strah, nelagodu i tremu kod interpretacija zadanih izvedbi. Zato je djetetu najlakše i najljepše kreirati i stvarati kroz improvizaciju i spontano, tako se najbolje može izraziti i doživjeti ljepotu glazbe, ali i pozitivno utjecati na cjelovit razvoj djeteta.

Elly Bašić je glazbena pedagoginja i autorica funkcionalne pedagogije; bavila se istraživanjem pogleda na cilj i razne metode učenja glazbe. Uvijek je postavljala isto pitanje: „Svako je dijete kreativno – zašto to nije i svaki odrasli?“ (1957, str. 7) Ustanovila je da u svakoj osobi kreativna mašta ostaje ista nevezano za odrastanje i starenje. Konstatira da svatko posjeduje spontano motoričko i sinkretičko izražavanje, te da se kreativnost ne može uništiti jer je urođena i prirodna (Bašić, 1957).

Gospodnetić (2015) zaključuje da glazbenu kreativnost djece roditelji i odgajatelji trebaju prepoznati, poticati i podržavati, a ne sputavati ili braniti. Kada dijete improvizira svojim glazbenim sposobnostima, pjeva spontano, lupa s određenim elementima po podu ili po drugim elementima, ne smijemo ga zaustavljati ili stišavati jer ono prezentira svoju glazbenu kreativnost. Ona se u dosta slučajeva izražava i kroz dječji pokret što se zna interpretirati i kao nemir kad se pita roditelje. To ne predstavlja nemir, bezveznu buku ili nesklad, već veličinu kreativnosti koje dijete pokazuje kroz ples i glazbu.

Glazbena kreativnost u predškolskom i školskom razdoblju se može razvijati istraživanjem zvukova, vokalnim i instrumentalnim eksperimentiranjem, stvaranjem instrumentalnih pjesama, priča i dramatizacija, stvaranje teksta ili melodije i izrada glazbenih instrumenata. Denac (2012) zaključuje kako na djetetovu kreativnost najbolje utječe okoliš i okolina koja ga stimulira, što se najviše odnosi na prostor koji roditelji ili odgojitelji pripreme za dijete te sam njihov odnos s djetetom.

3.2.1.1. Načini poticanja glazbene kreativnosti kod djece

Kad je u pitanju kreativnost djece i stvaralaštvo najbitnija stavka je originalnost. Svako dijete ima želju i potrebu stvoriti nešto, sam čin stvaranja im je znatno bitniji od krajnjeg rezultata. Vrlo često djeca pjevaju neku pjesmu koja im je zapela u uhu te im samo izmjene tekst ili tekstu pripoje drugačiju melodiju (Gospodnetić, 2015).

Gospodnetić (2015) iznosi ideje kako poticati dječju glazbenu kreativnost, odnosno stvaralaštvo:

- „Slušanje glazbe uz ples
Upute odgajatelja: „pusti neka te glazba nosi“; „zamisli da plešeš pod vodom“;
„svakome glazba priča neku drugu priču“

- Kretanje uz slušani tekst ili na ritmizirani govor
Odgajatelj priča priču ili izgovara ritmizirane rečenice ili brojalicu, a djeca se kreću.
- Slušanje glazbe uz likovno izražavanje
Umjesto plesa dijete može slikati, crtati ili modelirati. Likovno izražavanje može biti istovremeno sa slušanjem glazbe ili nakon slušanja.
- Plesanje bez glazbe
Zanimljivi su radni ritmovi pa sva djeca mogu plesati kao da veslaju, zabijaju čavle ili rade neki zajednički posao, svi u istom ritmu.
- Izgovaranje slogova
Djeci izgovaraju slogove sastavljene od samoglasnika i suglasnika, raznom brzinom, visinom i glasnoćom, a djeca ih ponavljaju.
- Uglazbljivanje stihova
Čitanjem muzikalnih stihova kod djece se razvija osjećaj za ritam, iz kojeg je najlakši i najkraći put do dobre melodije. Odgajatelj čita ili govori po dva stiha, a djeca ponavljaju pjevajući pojedinačno, ali moguće je i skupno.
- Uglazbljivanje brojalice
Brojalica, koju djeca već poznaju, dat će im još veći poticaj od nepoznatih stihova. Većina djece će zadržati izgovorom utvrđen ritam (isto).
- Mijenjanje ritma
U poznatoj pjesmi ili brojalici
- Mijenjanje naglasaka
U poznatoj pjesmi ili brojalici
- Mijenjanje melodije
Kad jednom dijete usvoji pjesmu, ono slobodno počne improvizirati
- Postavljanje glazbenih pitanja
Ako želimo s djecom razvijati osjećaj za glazbeni oblik, možemo utjecati na to da duljina njihovog pjevanog ili ritamskog izgovorenog odgovora bude duga kao naše pitanje.
- Završavanje nedovršenih glazbenih fraza
Odgajatelj prekine (djeci nepoznatu) melodiju, a djeca obično otpjevaju što bi moglo ići dalje.

- Pjevani govor
U vrtiću se može pjevati cijeli dan, mogu se pjevati priče, mogu se cijeli dan pjevati samo dogovorene riječi, a ostalo govoriti.
- Oponašanje zvukova ustima
Djeca često uz oponašanje zvukova odmah dodaju i pokret, pogotovo uz oponašanje zvukova životinja, vozila, kiše, strojeva, zvukova kuhinje, kupaonice itd.
- Osluškivanje i oponašanje
Kakav zvuk ima nešto kad padne sa stola, kada se bace stvari koje su lagane, kakva je razlika između zvuka kamenčića i kovanog novca ako padnu na pod ili stol, a kako zvuče ako padnu na tepih...
- Odgonetanje zvukova
Djeca pogađaju koji je instrument ili dio kuhinjskog pribora ono što su čula iza paravana
- Stvaranje zvukova koji nisu uobičajeni
Gužvanje nekog materijala, trganje papira, kotrljanje bubnja po podu...
- Sviranje po svom tijelu
Pljeskanje, toptanje nogama, zvuk zubića, istraživanje zvukova tijela i oko sebe na ritamski predložak s audio uređaja ili bez njega
- Zajednički stroj
Djeca zajedno u pokretu stvaraju dogovoreni stroj, tako da se jedno po jedno dijete priključuje skupini izvodeći oštrim pokretima i zvukovima svoj ritam
- Zajednički ritam
Ritam vlaka, kiše, valova, stroja za pranje rublja itd. izvode sva djeca zajedno ustima i tijelom. Svako dijete samostalno pojačava, stišava ili mijenja svoje sviranje.
- Samostalna izrada zvečki
Od sitnog neoblikovanog materijala kojima se zvečke pune i kasnija upotreba tih zvečki za mali orkestar
- Mali orkestar
Sviranje na udaraljicama

- Ozvučena priča ili pjesma

Dok se pjeva pjesma ili pripovijeda priča, na mjestima gdje se može oponašati neke životinje ili pojave iz prirode, djeca oponašaju svojim glasom ili sviraju na udaraljka. To čine na naš prijedlog, ali biraju zvukove samoinicijativno

- Mijenjanje riječi

U poznatoj pjesmi ili brojalici

- Mijenjanje tempa

U poznatoj pjesmi ili brojalici

- Mijenjanje dinamike

U poznatoj pjesmi ili brojalici.“

(Gospodnetić, 2015, str. 263-269)

4. Reproduktivne glazbene aktivnosti

4.1. Reprodukcija kao pojam

Reprodukcija ima nekoliko značenja jer se može odnositi na više područja. Pa su tako neka od njih sljedeća:

„Biološko: razmnožavanje, množenje, obnavljanje vrste

Glazbeno: instrumentalna ili vokalna interpretacija skladbe kao predložka

Likovno: kopiranje, umnožavanje likovnog predložka tehničkim putem

Ekonomsko: obnavljanje proizvodnih sredstava, kapitala i vrijednosti u procesu proizvodnje

Tehničko: slušanje ili gledanje snimljenog (s CD-a i sl.)“¹

Reprodukcija prema Aniću (2003) „biološki označava razmnožavanje, množenje, obnavljanje vrste, a glazbeno instrumentalnu ili vokalnu interpretaciju skladbe kao predložka“. (str. 1330) Klaić (1983) definira reprodukciju kao „izvedba tuđeg, osobito muzičkog djela; ponovna izvedba“ (str. 1156)

Iz navedenih značenja može se zaključiti kako reprodukcija predstavlja kopiju već nečeg postojećeg. Riječ reprodukcija dolazi od latinske riječi *reproductio* što predstavlja obnavljanje.²

4.2. Glazbeni sadržaji u aktivnostima

Gospodnetić (2015) navodi najčešće glazbene sadržaje koje nalazimo u aktivnostima iz metodike glazbene kulture u ranoj i predškolskoj ustanovi:

1. Igre s pjevanjem
2. Obrada pjesme (ili ponavljanje pjesme)
3. Obrada brojalice (ili ponavljanje brojalice)
4. Aktivno slušanje glazbe
5. Poticanje dječjeg stvaralaštva

¹ <https://jezikoslovac.com/word/uo8y> (13.4.2020.)

² <https://velikirecnik.com/2016/10/02/reprodukcija/> (13.4.2020.)

6. Sviranje na udaraljka⁴

(str. 60)

U svim glazbenim aktivnostima igra je integralni i neizostavni dio glazbenog odgoja djece. Kod igara s pjevanjem pravila su nastala od strane djece dok u ostalim sadržajima pravila postavlja odgajatelj (Gospodnetić, 2015).

4.3. Glazbene aktivnosti

4.3.1. Pjevanje pjesme

Kod pjevanja pjesama s djecom dobro je dati intonaciju na instrumentu neposredno prije pjesme. Kad djeca sama počnu pjevati pjesme nije ih potrebno ispravljati u tonalitetu jer oni pjevaju onako kako im najviše odgovara. U takvim trenucima se odgajatelj prilagođava i preuzima intonaciju djece. Odgajatelj svojim glasom utječe na boju glasa, izgovor teksta i uživljenost djece u pjesmu. Prema Gospodnetić (2015) postoji razlika između pjesama za djecu i dječjih narodnih pjesama. Pjesme za djecu dolaze od odraslih kako bi ih djeca pjevala i slušala dok narodne dječje pjesme su stvorila djeca.

Čudina-Obradović (1991) objašnjava kako sve aktivnosti u vrtiću su djeci puno interesantnija uz melodiju. U takvim aktivnostima djeca znaju sama improvizirati i prepjevavati ono što upravo rade i kako se igraju ili pjevati prikladnu pjesmicu njihovoj igri. Na primjer, djevojčica se igra sa zekom i sjeti se pjesme „Zeko i potočić“, pjeva pjesmicu i izvodi dramatizaciju sa zekom.

4.3.2. Brojalica

Dijete spontano komunicira kroz brojalice jer one predstavljaju glazbeni govor uz emocije. Ona pripada u najprirodniji način dječjeg izražavanja u glazbenom obliku jer se nalazi u igrama, prostorima, bilo u vrtićima školama, domu ili vani u parkovima, igralištima i dvorištima. Najčešći prvi susret brojalica sa djetetom je od strane roditelja. Zatim se djeca susreću sa brojalicama u predškolskim ustanovama pod stručnim vodstvom. U odgoju ona ima višeznačnu ulogu. Pomoću brojalice obogaćuje se verbalna komunikacija djeteta i nastaje glazbenogovorna komunikacija s kojom razvijaju glazbene sposobnosti, vještine, kreativnost i stvaralaštvo, samoaktivnost, pripadnost te osobine djeteta poput osjećaja individualnosti (Gospodnetić, 2015).

Brojalica je isto tako sredstvo koje omogućuje djetetu da odabere određenu igru, sljedećeg igrača, ulogu unutar igre, redosljed... Zato brojalica prema Jurišić i Sam Palmić (2002) ima iznimno veliku odgojnu težinu. Dijete kroz brojalicu dobiva dojam sebe u vremenu i prostoru. Ona pouspješuje razvoj glazbenih sposobnosti, najviše osjećajem ritma glazbe, glazbenog pamćenja, intonacije i glazbenog sluha. Djeca često sama stvaraju brojalicu i tekst te na taj način otkrivaju i spoznaju svoj svijet i sve ono što ih okružuje.

4.3.3. Aktivno slušanje glazbe

Prema Sam (1998) aktivno slušanje znači čuti glazbu emocionalno i intelektualno. Ono uključuje spoznaju i doživljaj koji se realiziraju s cjelovitim, analitičkim, komparativnim i stvaralačkim slušanjem. To je svjesno slušanje glazbe gdje slušatelj spoznajnim elementima glazbenog izražaja nadopunjuje svoj estetski doživljaj. On kad sluša intelektualno se koncentrira na skladbu, a ona ga u tom trenutku osjeća emocionalno, što označava uzbuđenje, stapanje sa skladbom te spokoj, ali i fiziološki, odnosno kakav je izraz lica, pokret, otkucaji srca itd.

Aktivno slušanje znači „slušati glazbenu umjetninu aktivno, znači emocionalno, estetski i intelektualno slijediti tijek glazbe.“ (Sam, 1998, str. 51) Autorica navodi dvije vrste aktivnog slušanja: cjelovito i analitičko. Cjelovito slušanje obuhvaća da percepcija slušatelja prati sve glazbeno izražajne pojedinosti oblikovane u glazbenu cjelinu. Dok kod analitičkog slušanja fokusira se na određeni glazbeni dio ili pojedinost, kao što je boja tona, instrument, ritam, dinamika, tempo... Glazbenim odgajanjem se stječe sposobnost aktivnog slušanja, pa se zato navodi djecu da stalno svojem okruženju oslušuju zvukove. Kad dijete postane sposobno u potpunosti doživjeti glazbu i prepusti se njezinom djelovanju potaknut će se kreativne sposobnosti u svim odgojnim područjima.

4.3.4. Igre s pjevanjem

Igre s pjevanjem pripadaju folkloru kojeg su djeca sama stvarala već stoljećima i on sadrži glazbeni i plesni sadržaj. U njima su djeca skupila sve dijelove glazbe, od njihovog stvaralaštva, sviranja, pjevanja pa do pokreta uz glazbu. Igre s pjevanjem imaju dvije sastavnice: igru i pjevanje. Igra predstavlja interes, potrebu za istraživanjem i novim znanjima kod djece dok pjevanje unosi melodiju, ritam i

dinamičnost igre. Cilj igara s pjevanjem je stvoriti pozitivnu i veselu atmosferu u vrtiću i grupi. Prije su se takve igre provodile u dvorištima, parkovima, igralištima i pašnjacima, a sada ih većinom djeca nauče u vrtiću. Kroz ovakve igre potpuno se zadovoljava dječja potreba za plesom, pjevanjem i slušanjem glazbe. Tu postoje i određena pravila. Djeca oko pete godine dobiju potrebu za pravilima unutar igara. Igre s pjevanjem ponavljaju se nekoliko puta, ovisi o uzrastu djece, i izvodi se 5-7 igara u aktivnosti. Kod određenih igara djeca može tražiti da duže traju kako bi se svi izredali, međutim bolje je prijeći na sljedeću igru kako nebi došlo do zamora. Kada su odrađene sve igre koje su bile u planu može se vratiti na onu koja su djeca htjela ponoviti i čak ih i ostaviti u igri koliko ona žele. Odgajatelj je voditelj aktivnosti, organizator i pokretač, ali isto tako i suigrač i ravnopravno sudjeluje i igri s djecom (Gospodnetić, 2015).

4.3.5. Sviranje na instrumentima

Rojko (2012) navodi Carla Orffa kao bitnog skladatelja i pedagoga kad su u pitanju instrumenti potrebni za dječje glazbeno stvaralaštvo. Orffov instrumentarij dijeli se prema zvuku, na instrumente s određenom visinom tona (melodijski) i instrumente s neodređenom visinom tona (ritmički). Ritmički instrumenti su najviše namijenjeni djeci mlađe dobne skupine. Kod melodijskih udaraljki postoje zvončiće, instrument sličan metalofonu, njegov zvuk je čist i svijetao te za udaranje su potrebni laki metalni batići ili štapići sa drvenim glavama. Metalofon je napravljen od drvene kutije s metalnim pločicama gore i svira se drvenim batićima. Ksilofon je sličan metalofonu, ali ima drvene pličice. S njim se lako sviraju brze i ritmične melodije jer ima kratak zvuk i ne odzvanja, a svira se batićima obloženim filcom. U ritmičke udaraljke pripadaju štapići, to su dva obla komada drva veličine dvadesetak centimetara, zatim mali bubanj s opnom koji se svira sa drvenim laganim palicama. Triangl je sačinjen od čelične šipke savijene u obliku trokuta s jednim otvorenim kutom. Svira se tako da ga se objesi na prst jedne ruke, dok u drugoj sa metalnim štapićem, se udara na donju stranu instrumenta. Činele izgledaju poput tanjura, okrugle ploče napravljene od bronce. Zvuk se dobije udaranjem dvije ploče međusobno, odnosno sudaranjem. Zvečke podsjećaju na oblik kruške gdje u debljem dijelu su ispunjene malim zrnima riže ili tjestenine. Zvuk se dobiva tako da se instrument tresu naprijed-nazad ili gore-dolje. Praporci su napravljeni od metalnih loptica unutar koje se nalazi metalna kuglica, one su zašivene na kožni polukrug sa drvenom drškom koja ih spaja. Kad se

zvečke tresu dobiva se zvuk. Kastanjete nalikuju na školjku, napravljene su od drveta i imaju udubljenje, zavezana su dva takva dijela a zvuk nastane kad se u šaci prstima udaraju jedan od drugi.

4. Zaključak

Glazbeno iskustvo koje dijete stekne od svoje prve godine u vrtiću pa sve do odlaska u školu ima snažan utjecaj na pozitivan socio-emocionalni, tjelesni, govorni i spoznajni razvoj (Petrović-Sočo, 2007). Motivirajuće okruženje, kvalitetan glazbeni materijal, poticaj odgajatelja i istraživanje zvukova jako važno za glazbeni odgoj svakog djeteta. Pokretanje interesa i stvaralaštva kod djeteta kreće od odgajatelja, zato on mora biti kompetentan, inspirativan, otvoren za nove ideje i znanja te iznimno strpljiv kako bi djeca imala najbolja moguća postignuća i visoku kvalitetu odgojno obrazovnog rada. Glazbene aktivnosti pokazuju kako raznovrsnim izražavanjima i istraživanjima glazbe dolazi do dječjeg glazbenog stvaralaštva i kreativnosti. S druge strane, djeca uče kopirajući druge oko sebe, pa tako i u glazbi reproduciraju ono što su već uvidjeli ili doživjeli. U cijelom procesu najbitniji je djetetov doživljaj. Ono slobodnim izražavanjem, osluškivanjem zvukova, spontanošću i s poticajnom okolinom razvija svoju potrebu za stvaranjem, osim glazbenim, tako i životnim. Zato djecu treba okružiti bogatim i raznolikim glazbenim materijalima i sredstvima kako bi oplemenili i proširili glazbeni doživljaj te ljubav prema glazbi i umjetnosti.

„Glazba je... ljepota, čarolija, uživanje, osjećaj, ljubav, duhovni život, moć, snaga, inspiracija, sloboda, umijeće, svemir, pokret, igra, ODGOJ... i još više, mnogo više. Glazba je sve ono što se ne može izreći, a živi u čovjeku i izvan njega.“
(Sam, 1998, str. 6)

5. Literatura

- Anić, V. (2003). *Veliki rječnik Hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Bačlija Sušić, B. (2016). Spontana improvizacija kao sredstvo postizanja samoaktualizacije, optimalnih i vrhunskih iskustava u glazbenoj naobrazbi. Školski vjesnik: *Časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 65(1), 95-115. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/177322> (5.4.2020.)
- Bačlija Sušić, B., Fišer, N. (2016). Obogaćivanje glazbenog doživljaja i izražaja djece rane i predškolske dobi tradicijskim stvaralaštvom. *Nova prisutnost: Časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, XIV(1), 107-124. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/154335> (5.4.2020.)
- Bašić, E. (1957). *Sedam nota sto divota*. Zagreb: UKLMH.
- Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem. Znanstveno-raziskovalno središče. Univerzitetna založba Annales.
- Čudina-Obradović, M. (1991). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Denac, O. (2012). *Načrtovanje glasbenih dejavnosti v zgodnjem obdobju otroštva*. Visokoškolski udžbenik. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet u Splitu.
- Goleman, D. (2000). *Emocionalna inteligencija na poslu*. Zagreb: Mozaik knjiga
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima 1*. Zagreb: Mali profesor.
- Habuš Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra ladertina*, 9(1), 179-187. <https://jezikoslovac.com/word/uo8y> (13.4.2020.)
<https://velikirecnik.com/2016/10/02/reprodukcija/> (13.4.2020.)
http://www.unipu.hr/uploads/media/SKRIPTA_Razvojna_psihologija.pdf (2.4.2020.)
- Huzjak, M. (2006). Darovitost, talent i kreativnost u odgojnom procesu. *Odgojne znanosti*, 8(11), 232-238, 236. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/26205> (30.3.2020.)

- Jurišić, G., Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica snažni glazbeni poticaj*. Rijeka: Adamić.
- Klaić, B. (1983). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod MH.
- Lubart, T. I., Sternberg, R. J. (1998). *Creativity across time and place: life span and cross-cultural perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta s muzikom – priručnik za roditelje i sestre odgajateljice u dječjim jaslicama*. Zagreb: Školska knjiga.
- Manasteriotti, V. (1986). *Muzički odgoj na početnom stupnju: methodske upute za odgajatelje i nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
- Mendeš, B., Ivon, H., Pivac, D. (2012). Umjetnički poticaji kroz proces odgoja i obrazovanja. *Magistra lanterna*, 7(1), 111-112. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/998962> (23.4.2020.)
- Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Pedagoški fakultet Osijek. Dostupno na: [https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO Metodika nastave glazbe. Teorijsko tematski aspekti.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe_Teorijsko_tematski_aspekti.pdf) (12.4.2020.)
- Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa d.o.o.
- Sicherl-Kafol, B. (2001). *Celostna glasbena vzgoja – srce – um – telo*. Ljubljana: Debora.
- Slunjski, E. (2013). *Play and Its Pedagogical Potential in a Preschool Institution*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Somolanji, I., Bognar, L. (2008). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola: Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, LIV(19), 87-94. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/24067> (1.4.2020.)
- Starc, B., Čudina-Obradović, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing.
- Svalina, V. (2010). *Dječje stvaralaštvo u nastavi glazbe*. U: Káich Katalin (ur.) *Korszerű módszertani kihívások*, zbornik radova, Szabadka: Magyar Tannyelvű Tanítóképző, 378-393 Dostupno na: [https://bib.irb.hr/datoteka/478180.Djeje stvaralatvo u nastavi glazbe - Subotica 23.- 25.09. 2010.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/478180.Djeje_stvaralatvo_u_nastavi_glazbe_-_Subotica_23.-_25.09._2010.pdf) (6.8.2020.)
- Šagud, M. (2002). *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine.

- Vidulin, S. (2016). Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: Mogućnosti i ograničenja. *Život i škola: Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, LXII(1). 221-233. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/165136> (28.3.2020.)
- Vizek Vidović, V. (2009). *Kompetencije i kompetencijski profili u učiteljskoj i nastavničkoj profesiji*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Vlainić, M., Jovančević, M. (2009). U ritmu djetinjstva. *Dijete vrtić obitelj*, 15(56), 25-27. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/164817> (25.8.2020.)
- Voglar, M. (1989). *Otrok in glasba*. Ljubljana: DZS.

Izjava

O samostalnoj izradi

Izjavljujem da sam ja _____ rođena
_____ u _____ student
_____ Učiteljskog
fakulteta u Zagrebu (matični broj: _____) samostalno provela
aktivnosti istraživanja literature I napisala završni rad na temu
_____.

U Petrinji, _____
